

GLOBALLASHUV SHAROITIDA O'ZBEK JAMIYATINING MODERNIZATSIYASI VA MILLIY IDENTIKLIK MUAMMOLARI

Maxmudov Akmal Mannonjonovich

*Farg'ona davlat universiteti tadqiqotchisi
tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
e-mail: a.maxmudov@mail.ru*

Kirish. XXI asr globallashuv jarayonlari insoniyat taraqqiyotining barcha sohalariga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Jahon iqtisodiyotining integratsiyalashuvi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, migratsiya jarayonlarining jadallashuvi va madaniyatlararo muloqotning kengayishi zamonaviy jamiyatlarning ijtimoiy tuzilmasi hamda qadriyatlar tizimini tubdan o'zgartirmoqda. Mazkur sharoitda modernizatsiya har bir davlatning barqaror taraqqiyotini ta'minlovchi muhim strategik omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bilan birga, globallashuv milliy identiklikni saqlash va rivojlantirish masalasini ham dolzarb ilmiy muammoga aylantirmoqda [1].

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar modernizatsiya va milliy taraqqiyotning o'ziga xos modelini shakllantirishga qaratilgan. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida milliy qadriyatlarni asrab-avaylash, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, inson kapitalini yuksaltirish hamda innovatsion iqtisodiyotga o'tish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan [2]. Mazkur jarayonlarni ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilish zamonaviy modernizatsiya va milliy identiklik o'rtasidagi dialektik bog'liqlikni chuqurroq anglash imkonini beradi.

Asosiy qism. Ijtimoiy falsafada modernizatsiya jamiyatning iqtisodiy, siyosiy, madaniy va ijtimoiy institutlarida yuz beradigan sifat o'zgarishlari majmui sifatida talqin qilinadi. Biroq zamonaviy ilmiy yondashuvlarda modernizatsiya faqat texnologik yoki iqtisodiy taraqqiyot bilan emas, balki shaxsning dunyoqarashi, qadriyatlari va fuqarolik madaniyatining yangilanishi bilan ham bog'liq jarayon sifatida baholanadi. **Anthony Giddens** modernizatsiyani refleksiv jarayon sifatida tavsiflab, globallashuv natijasida milliy jamiyatlarning o'z taraqqiyot yo'lini qayta ko'rib chiqish zarurati yuzaga kelishini ta'kidlaydi [3].

Globallashuvning asosiy xususiyatlaridan biri madaniy integratsiyaning kuchayishidir. Ochiq axborot makoni, internet texnologiyalari va ommaviy kommunikatsiyalar milliy chegaralarni nisbatan shaffoflashtirib, turli madaniyatlarning o'zaro ta'sirini jadallashtirmoqda. Mazkur jarayon bir tomondan ilm-fan, innovatsiyalar va ilg'or tajribalarni o'zlashtirish imkoniyatlarini kengaytirsa, ikkinchi tomondan milliy identiklikka nisbatan yangi tahdidlarni ham yuzaga keltirmoqda. Ommaviy madaniyatning standartlashuvi, iste'molchilik qadriyatlarining

kengayishi va virtual kommunikatsiyalar ayrim hollarda tarixiy xotira hamda milliy madaniyatning zaiflashishiga olib kelishi mumkin [4].

O'zbek jamiyatida modernizatsiya jarayonlari tarixiy meros va milliy qadriyatlarni saqlab qolish tamoyili asosida amalga oshirilmoqda. Bu jihat jadidchilik harakatining ma'rifatparvarlik g'oyalari bilan hamohangdir. Jadid mutafakkirlari ilm-fan va taraqqiyotni qo'llab-quvvatlagan holda, milliy til, madaniyat va tarixiy merosni jamiyat rivojlanishining asosiy negizi sifatida baholaganlar. Bugungi Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ham innovatsion rivojlanish va milliy identiklikning uyg'unligi ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda [5].

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, globallashuv sharoitida milliy identiklikni saqlashning asosiy determinantlari quyidagilardan iborat:

- tarixiy xotirani mustahkamlash;
- milliy til va madaniyatni rivojlantirish;
- ma'naviy qadriyatlarni asrab-avaylash;
- zamonaviy ta'lim va innovatsion tafakkurni rivojlantirish;
- fuqarolik mas'uliyatini kuchaytirish.

Mazkur determinantlar o'zaro uyg'unlashgan taqdirdagina modernizatsiya jarayonlari milliy taraqqiyot manfaatlariga xizmat qiladi.

Muallif fikricha, O'zbekiston sharoitidagi modernizatsiya quyidagi evolyutsion model asosida amalga oshmoqda:

Tarixiy meros → Milliy identiklik → Inson kapitali → Innovatsion modernizatsiya → Fuqarolik jamiyati → Barqaror taraqqiyot.

Mazkur model modernizatsiya va milliy identiklik o'rtasidagi dialektik uyg'unlikni ifodalaydi hamda ijtimoiy taraqqiyotning konseptual asoslarini belgilaydi.

Xulosa. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, globallashuv sharoitida modernizatsiya va milliy identiklik bir-biriga qarama-qarshi emas, balki o'zaro uyg'un rivojlanishi zarur bo'lgan jarayonlardir. O'zbekiston tajribasi shuni tasdiqlaydiki, tarixiy merosni asrab-avaylash, inson kapitalini rivojlantirish, ma'naviy qadriyatlarni mustahkamlash va innovatsion iqtisodiyotga o'tish yagona modernizatsiya modelining tarkibiy qismlaridir.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida amalga oshirilayotgan islohotlar milliy identiklikni saqlagan holda zamonaviy demokratik jamiyat qurishga qaratilganligi bilan ajralib turadi. Shu bois globallashuv sharoitida modernizatsiya masalasini milliy qadriyatlar va tarixiy meros bilan uyg'un holda tadqiq etish ijtimoiy falsafaning istiqbolli ilmiy yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] Anthony Giddens. *The Consequences of Modernity*. Stanford: Stanford University Press, 1990.
- [2] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF–158-son Farmoni. **"O‘zbekiston–2030" strategiyasi to‘g‘risida.**
- [3] Anthony Giddens. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford: Stanford University Press, 1991.
- [4] Manuel Castells. *The Rise of the Network Society*. 2nd ed. Oxford: Wiley-Blackwell, 2010.
- [5] Abdurauf Fitrat. *Tanlangan asarlar*. Toshkent: Ma'naviyat, turli nashrlar.
- [6] Mahmudhoja Behbudiy. *Tanlangan asarlar*. Toshkent: Ma'naviyat, turli nashrlar.